

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ХВОРОБИ КІСТОВО-М'ЯЗОВОЇ СИСТЕМИ

А.О. Корнус, О.Г. Корнус

a_kornus@ukr.net

*Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна*

Analyzed the level of primary incidence of population and prevalence of the osteo-muscular system diseases and of the connective tissue diseases among the residents of the Sumy region. It is established that nosologies of this class are occupy a prominent place in the overall structure of disease's prevalence among the inhabitants of the Sumy region. The percentage of above mentioned nosologies in total structure of Sumy region population morbidity has been exceed 5 %. The dynamics of primary incidence and prevalence of diseases was separately examined during 2005-2016. Moreover, it was revealed that the situation with the morbidity by nosologies of this group during 2005–2016 has been deteriorating.

Key words: *primary morbidity, prevalence of diseases, diseases of the musculoskeletal systems, Sumy region.*

Висока поширеність захворювань серед населення України, тенденція до зростання рівня захворюваності на окремі нозології, а також відсутність порівняльних даних про захворюваність, недостатня вивченість факторів, що її спричиняють, визначають особливу важливість дослідження регіонального профілю здоров'я жителів будь-якого регіону України. Серед регіонів України Сумська область займає 18 місце за рівнем захворюваності на нозології кістково-м'язової системи та сполучної тканини. Ці хвороби досить складно піддаються лікуванню, а деякі, як ревматоїдний артрит, є невиліковними. Саме останній є найбільш небезпечним і найчастіше призводить до інвалідності. За підсумками 2016 р. первинна захворюваність мешканців Сумської області на хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини становила 2 523,98, а їх поширеність досягла 7 620,63 випадків на 100 тис. населення [3].

Найбільша поширеність захворювань кістково-м'язової системи та сполучної тканини спостерігалася серед жителів м. Суми (10 043,82 випадків на 100 тис. осіб), а також Охтирського (10 104,28), Липоводолинського (12 115,79) та Буринського (13 859,96) районів, у той час як у мешканців Ямпільського (5 250,72 випадків на 100 тис. осіб), Сумського (5 414,17) та Великописарівського (5 953,36) районів було зафіксовано її найменші значення. Щодо первинної захворюваності населення на патології даної групи, то найвищі її показники спостерігаються у жителів Шосткинського (3 053,86), Липоводолинського (3 163,16), Кролевецького (3 374,82) районів та мешканців

м. Суми (3 130,47 випадків на 100 тис. осіб). Найменше нових випадків захворювань кістково-м'язової системи у 2016 р. зафіксовано в Лебединському (1 105,01), Сумському (1 106,46) та Ямпільському (1 397,7 випадків на 100 тис. населення) районах.

Хоча протягом 2005-2016 рр. у Сумській області спостерігалось зростання поширеності хвороб кістково-м'язової системи серед населення, на рівні окремих адміністративних одиниць регіону ці процеси проходили значною мірою різноспрямовано. Найбільш інтенсивно захворювання даної групи «накопичувалися» серед мешканців Путивльського (зростання на 50,23 %) та Буринського (на 65,9 %) районів. Разом з тим, в інших районах області за вказаний період відбулося зменшення поширеності ортопедичних нозологій серед їхнього населення. Найкраще ситуація складалася у Сумському (зменшення на 31,21 %) та Ямпільському (на 12,27 %) районах. Так само різноспрямовано вели себе й два головні критерії, що характеризують захворюваність населення: якщо поширеність хвороб зростала, то первинна захворюваність на хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини за вказаний вище період серед населення Сумської області навпаки зменшувалася. Найбільш суттєво вона скоротилася у Сумському (на 60,8 %), Ямпільському (на 40,9 %) та Великописарівському (на 36,3 %) районах. Хоча у деяких районах і первинна захворюваність зростає, іноді досить суттєво, як, наприклад, у Середино-Будському (на 33,4 %) чи Охтирському (на 53,6 %) районах.

Згідно міжнародної класифікації хвороб МКХ-10 [2] до захворювань кістково-м'язової системи відносяться артропатії, системні хвороби сполучної тканини, дорсопатії, хвороби м'яких тканин, з них найбільш поширені патології суглобів, остеопороз, скелетні травми. Не є винятком і Україна, де найпоширенішими хворобами у структурі кістково-м'язових нозологій є артрози – складні хронічні прогресуючі захворювання суглобів дегенеративно-дистрофічного характеру. Перші ознаки таких порушень у суглобах зустрічаються у людей віком від 30 років. Далі, за відрізок життя 30 до 65 років, частота і поширеність артрозів зростає від 2 до 10 разів. Дана патологія виявляється у більшості осіб, віком старше 65 років і практично у кожній людині після 75-80 років [1]. Головними причинами появи артрозів є травми та їх наслідки, дисплазії, інфекції та інтоксикації, а також спадкові чинники.

Ще одна патологія, що вражає кістково-м'язову систему жителів як України, так і Сумської області – кістково-суглобовий туберкульоз (КСТ), захворюваність на який зростає. Відсутність на місцях спеціалістів з його лікування ускладнює не тільки ранню діагностику, але й тактику подальшого кваліфікованого лікування уже виявленого КСТ [4]. Останніми роками відбувається зміщення максимального показника захворюваності на молодий

вік, – на КСТ найчастіше хворіють особи працездатного віку. В Україні серед позалегеневих локалізацій туберкульозу, туберкульоз кісток та суглобів з часткою 45,5 % посідає перше місце. При цьому найчастіше уражається хребет (45 % випадків), кульшовий та колінний суглоби (по 20 %).

У Сумській області протягом 2010-2017 рр. зареєстровано 169 випадків захворюваності населення на кістково-суглобовий туберкульоз. Найчастіше на дану патологію хворіють мешканці Шосткинського району (51 випадок) та м. Суми (36 випадків). У 2017 р. лише у 6 районах регіону не було зареєстровано нових випадків захворюваності на КСТ (Буринський, Краснопільський, Путивльський, Роменський, Середино-Будський та Тростянецький).

Аналіз розповсюдженості та первинної захворюваності населення Сумської області на хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини показав суттєву поляризацію цих показників у розрізі окремих адміністративних одиниць Сумської області. Більше того, для одних і тих же нозологій показники захворюваності населення та поширеності хвороб у одному й тому ж районі можуть суттєво відрізнятися. Наприклад, у Охтирському районі дуже високий рівень первинної захворюваності населення на деформівний артроз, однак поширеність даного захворювання серед місцевих мешканців на рівні середньої по області. Або ж серед жителів Недригайлівського району найвища розповсюдженість анкілозуючого спондиліту (найбільша в області) і водночас найнижча первинна захворюваність на цю нозологію за підсумками 2016 р.

Дослідження первинної захворюваності та поширеності хвороб кістково-м'язової системи та сполучної тканини протягом 2005-2016 рр. встановило зростання поширеності хвороб цього нозокласу на 11 % та зниження первинної захворюваності населення на дані патології на 6,5 %. Серед факторів, що сприяють поширенню захворювань кістково-м'язової системи та сполучної тканини, є збільшення частки людей у віці, старшому за працездатний, генетичні чинники, зниження рухової активності людини, низька якість життя. Також до них відносять неналежне харчування (збіднене кальцієм, кремнієм, амінокислотами), травми, ожиріння, помилки у діагностиці, несвоєчасне лікування та реабілітація.

Найбільш поширеними нозологічними формами у структурі хвороб кістково-м'язової системи та сполучної тканини у Сумській області є артрози, дорсопатії та спондилопатії, артрити у т.ч. ревматоїдний артрит. За 2005-2016 рр. первинна захворюваність жителів регіону зросла у дев'яти адміністративних одиницях, що є досить негативною тенденцією, враховуючи те, що патології кістково-м'язової системи та сполучної тканини у структурі інвалідизації займають 2-е місце та вражають населення працездатного віку, що не сприяє соціально-економічному розвитку регіону. Вивчення факторів захворюваності,

тенденцій поширеності хвороб та комплексний підхід до активного виявлення і лікування мешканців з хворобами кістково-м'язової системи дасть можливість знизити рівень первинної захворюваності і поширеності хвороб та зменшити темпи подальшої інвалідизації населення.

Зіставлення наших розрахунків та результатів картографічного моделювання з результатами досліджень ортопедо-травматологічного обслуговування населення регіону [5] показало наявність географічних диспропорцій між рівнями захворюваності населення на хвороби кістково-м'язової системи і сполучної тканини та організацією спеціалізованого медико-ортопедичного обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Chystyk, T., 2017. Osteoartroz: lechenie s pozicij dokazatel'noj mediciny [Osteoarthritis: treatment from the perspective of evidence-based medicine]. *Pain. Joints. Spine*. Vol. 2, № 7. Retrieved from URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/45564> (in Russian).
2. Classification of Diseases (ICD), 2018. Retrieved from URL: <http://www.who.int/classifications/icd/en/>
3. Dovidnyk pokaznykiv diialnosti ustanov okhorony zdorovia Sumskoi oblasti za 2016 rik, 2017. [Directory of indicators of the health care institutions activities of the Sumy region 2016]. Regional Information and Analytical Center for Medical Statistics. Sumy (in Ukrainian).
4. Golka, G. G., 2005. Suchasni pidhody do diagnostyky ta likuvannja tuberkul'oznogo spondylitu [Modern approaches to the diagnosis and treatment of tuberculosis spondylitis]. The dissertation for PhD in medical sciences, specialty 4.01.21 – traumatology and orthopedics. Institute of Spine and Joint Pathology named after prof. M.I. Sitenko. Kharkiv (in Ukrainian).
5. Shyschuk, V.D at al., 2016. Dorozhnij travmatyzm ta regional'na systema travmatologichnoi' dopomogy: medychnyj ta terytorial'nyj aspekty (na prykladi Sums'koi' oblasti) [Road traffic injuries and regional system of trauma care: medical and territorial aspects (case study of Sumy region)]. *Journal of Education, Health and Sport*. № 6(9), 460–470. DOI: 10.5281/zenodo.154277 (in Ukrainian).